

Кудін А.В.
здобувач*Науково-дослідного інституту публічного права***НАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ ЯК ІНСТРУМЕНТ
ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ ПАТЕНТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ****PROVISION OF ADMINISTRATIVE SERVICES AS AN TOOL OF PUBLIC
ADMINISTRATION OF PATENT ACTIVITY IN UKRAINE**

Актуальність статті полягає в тому, що Конституція України гарантує громадянам свободу літературної, художньої та наукової творчості, а також захист інтелектуальної власності та авторських прав, яких набувають громадяни у зв'язку з різними видами інтелектуальної діяльності. На жаль, в Україні спостерігаються непоодинокі випадки порушення прав інтелектуальної власності. Проте варто зазначити, що велику кількість таких правопорушень можна було б уникнути або у разі їх скоєння притягнути до відповідальності винних осіб, якби власники інтелектуальних прав закріплювали свої права у встановленому законодавством України порядку. Саме цю та інші проблеми повинна вирішувати система надання адміністративних послуг у сфері інтелектуальної власності, зокрема, у сфері патентування, особливо з огляду на стрімкий розвиток інформаційного суспільства, яке в розвинених країнах світу передбачає застосування високих технологій, що є основним напрямом економічної стратегії. Мета статті полягає в тому, щоб на основі системного аналізу норм законодавства, позицій вчених-адміністративістів та науковців інтелектуального права, статистичної діяльності суб'єктів публічної адміністрації патентної діяльності, визначити надання адміністративних послуг як інструмент публічного адміністрування патентної діяльності в Україні. В статті розкрито особливості надання адміністративних послуг як інструменту публічного адміністрування патентної діяльності в Україні. Сформовано поняття адміністративних послуг у сфері патентної діяльності в Україні як публічно-правових, інструментальних та процедурних послуг суб'єктів публічної адміністрації патентної діяльності, що надаються заявникам в межах правовідносин охорони, забезпечення та реалізації патентних прав з можливістю їх подальшого безперешкодного використання відповідно до законодавства. Розкрито класифікацію адміністративних послуг у сфері патентної діяльності в Україні. В загальному розумінні, патентування є специфічною адміністративною послугою, що надається уповноваженим суб'єктом публічної адміністрації у визначеному законодавством порядку, з метою реєстрації права на визначені об'єкти інтелектуальної власності. Процес патентування супроводжується наданням різних факультативних адміністративних послуг, пов'язаних з патентною діяльністю. До таких: надання довідок та інших патентних документів; надання копій патентних документів; надання консультацій та практичних рекомендацій; послуги реєстрації; проведення експертизи; патентно-інформаційний пошук; розміщення патентної інформації та інші.

Ключові слова: адміністративно-правове забезпечення, електронне врядування, інструменти, механізм, патент, патентна діяльність, принципи, публічна адміністрація, статус, суб'єкт.

The relevance of the article is that the Constitution of Ukraine guarantees citizens freedom of literary, artistic and scientific creativity, as well as protection of intellectual property and copyrights acquired by citizens in connection with various types of intellectual activity. Unfortunately, there are many cases of infringement of intellectual property rights in Ukraine. However, it should be noted that a large number of such offenses could be avoided or, if committed, the perpetrators could be prosecuted if the owners of intellectual property rights enshrined their rights in the manner prescribed by the legislation of Ukraine. This and other problems should be solved by the system of administrative services in the field of intellectual property, in particular, in the field of patenting, especially given the rapid development of the information society, which in developed countries involves the use of high technology, which is the main economic strategy. The purpose of the article is to determine the provision of administrative services as a tool of public administration of patent activity in Ukraine on the basis of a systematic analysis of legislation, positions of administrative scientists and scholars of intellectual law, statistical activities of public administration of patent activities. The article reveals the peculiarities of providing administrative services as a tool for public administration of patent activity in Ukraine. The concept of administrative services in the field of patent activity in Ukraine as public law, instrumental and procedural services of public administration of patent activity, provided to applicants within the legal relationship of protection, security and implementation of patent rights with the possibility of their further unimpeded use in accordance with law. The classification of administrative services in the field of patent activity in Ukraine is revealed. In a general sense, patenting is a specific administrative service provided by an authorized subject of public administration in the manner prescribed by law, in order to register the right to certain intellectual property. The patenting process is accompanied by the provision of various optional administrative services related to patent activities. These include: provision of certificates and other patent documents; providing copies of patent documents; providing advice and practical recommendations; registration services; examination; patent information search; placement of patent information and others.

Key words: administrative and legal support, e-government, tools, mechanism, patent, patent activity, principles, public administration, status, subject.

Актуальність теми. З кожним днем ефективне та поступове реформування України все більше залежить від впровадження в господарську та соціальну сферу якомога більшої кількості об'єктів прав інтелектуальної власності, розвитку та захисту творчого потенціалу українського суспільства та його інтелектуального капіталу. Саме тому створення та функціонування якісної системи правової охорони об'єктів прав інтелектуальної власності та прав на їх подальше використання повинно стати одним із найголовніших завдань нашої країни на шляху до євроінтеграції та розвитку економічного потенціалу [3, с. 3].

Основою доктрини адміністративних послуг стала концепція служіння держави людині. Таким чином, на сучасному етапі формування публічних послуг в Україні будуються відносини, за яких громадянин стає споживачем послуг у відносинах із владою, а остання, у свою

чергу, в особі публічних суб'єктів повинна орієнтуватися на потреби особи. На жаль, прийняття Закону України «Про адміністративні послуги» не поставило крапку у формуванні нового формату відносин, а недосконалість усієї системи законодавства України взагалі призвела до того, що певна частина позитивних нововведень вказаного Закону взагалі не може бути реалізована на практиці до сьогодні, у тому числі у процесі надання адміністративних послуг у сфері інтелектуальної власності [3, с. 3].

Конституція України гарантує громадянам свободу літературної, художньої та наукової творчості, а також захист інтелектуальної власності та авторських прав, яких набувають громадяни у зв'язку з різними видами інтелектуальної діяльності. На жаль, в Україні спостерігаються непоодинокі випадки порушення прав інтелектуальної власності. Проте варто зазначити, що велику кількість

таких правопорушень можна було б уникнути або у разі їх скоєння притягнути до відповідальності винних осіб, якби власники інтелектуальних прав закріплювали свої права у встановленому законодавством України порядку. Саме цю та інші проблеми повинна вирішувати система надання адміністративних послуг у сфері інтелектуальної власності, зокрема, у сфері патентування, особливо з огляду на стрімкий розвиток інформаційного суспільства, яке в розвинених країнах світу передбачає застосування високих технологій, що є основним напрямом економічної стратегії [3, с. 3].

Огляд останніх досліджень. Проблемні питання патентної діяльності крізь призму адміністративного права досліджували такі вчені, як: Г. Андрощук, В. Бурячок, Є. Валькова, М. Галянич, С. Головань, І. Запорожець, С. Золота, І. Каплун, О. Коротун, І. Кравченко, К. Куркова, А. Пишна, В. Понікаров, Г. Римарчук, О. Світличний, Д. Смерницький, О. Тандир, Є. Юркова та інші. При цьому, комплексних досліджень патентування як об'єкту адміністративного регулювання в Україні, на жаль, замало, що комплексно обґрунтовує актуальність обраної теми статті.

Мета статті полягає в тому, щоб на основі системного аналізу норм законодавства, позицій вчених-адміністративістів та науковців інтелектуального права, статистичної діяльності суб'єктів публічної адміністрації патентної діяльності, визначити надання адміністративних послуг як інструмент публічного адміністрування патентної діяльності в Україні.

Виклад основних положень. Згідно із Законом України «Про адміністративні послуги» від 6 вересня 2012 року № 5203-VI адміністративна послуга – це результат здійснення владних повноважень суб'єктом надання адміністративних послуг за заявою фізичної або юридичної особи, спрямований на набуття, зміну чи припинення прав та/або обов'язків такої особи відповідно до закону [2].

Адміністративні послуги Ю. Камардіна, визначає, що це та частина публічних послуг, які надаються органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування і надання яких пов'язане з реалізацією владних повноважень. Цим і відрізняються публічні послуги від адміністративних. Адміністративні послуги також є неконкурентними, оскільки існує лише один орган, що має відповідні повноваження щодо їх надання [4, с. 73–82].

А. Саєнко сформульовано авторське визначення поняття адміністративних послуг у сфері інтелектуальної власності як результату здійснення владних повноважень суб'єктом надання адміністративних послуг за заявою фізичної або юридичної особи, спрямованого на набуття, зміну чи припинення прав та/або обов'язків такої особи відповідно до закону щодо створених нею об'єктів прав інтелектуальної власності та діяльності, пов'язаної з їх подальшим використанням [3, с. 4].

Отже, враховуючи вищевказані позиції, на наш погляд, адміністративні послуги у сфері патентної діяльності в Україні – це публічно-правові, інструментальні та процедурні послуги суб'єктів публічної адміністрації патентної діяльності, що надаються заявникам в межах правовідносин охорони, забезпечення та реалізації патентних прав з можливістю їх подальшого безперешкодного використання відповідно до законодавства.

Відносно особливостей адміністративних послуг як інструментів публічного адміністрування патентної діяльності в Україні, тут варто поєднати і наукові та законодавчі положення. Ю. Камардіна сформулювала такі ознаки адміністративної послуги: надається за заявою (зверненням) юридичної або фізичної особи; існує для реалізації суб'єктивних прав конкретної особи; надається адміністративними органами обов'язково через реалізацію владних повноважень; результатом процедури є адміністративний акт (рішення, дія адміністративного органу), який має конкретного адресата – споживача послуги;

надається адміністративними органами шляхом реалізації їх владних повноважень; результатом розгляду звернення є адміністративний акт, що має індивідуальний характер (паспорт, свідоцтво, ліцензія, дозвіл тощо); право на отримання особою конкретної послуги та відповідне повноваження адміністративного органу має визначитися лише чинним законом; послуга, що надається, має бути включена до Реєстру адміністративних послуг із зазначення розміру плати, якщо таку встановлено; контрольна (перевірки, ревізії, інспектування тощо) та інша дозвільно-розпорядча діяльність адміністративного органу не є адміністративними послугами [4, с. 73–82].

Адміністративними послугами у сфері інтелектуальної власності є результат здійснення владних повноважень суб'єктом надання адміністративних послуг за заявою фізичної або юридичної особи, спрямований на набуття, зміну чи припинення прав та/або обов'язків такої особи відповідно до закону щодо створених нею об'єктів прав інтелектуальної власності та діяльності, пов'язаної з їх подальшим використанням. Тому до адміністративних послуг у сфері інтелектуальної власності належить та частина діяльності, завдання та функції уповноважених державних органів влади, яка ініціюється суб'єктом звернення та здійснюється шляхом реалізації їхніх владних повноважень, що призводить до набуття, зміни або припинення прав та/або обов'язків, а саме: творця об'єкта інтелектуальної власності стосовно такого об'єкта; фізичних та юридичних осіб, у тому числі суб'єктів господарювання, у разі якщо їхня діяльність пов'язана з використанням певних об'єктів прав інтелектуальної власності або якщо вони представляють інтереси творців таких об'єктів, а також інших, передбачених законом дій, у результаті яких суб'єкту звернення, а також об'єкту, що перебуває в його власності, володінні чи користуванні, надається або підтверджується певний юридичний статус та/або факт [3, с. 11].

Порядок надання адміністративних послуг встановлюється положеннями Закону України «Про адміністративні послуги» від 6 вересня 2012 року № 5203-VI, згідно з яким адміністративні послуги надаються суб'єктами надання адміністративних послуг безпосередньо або через центри надання адміністративних послуг. Адміністративні послуги в електронній формі надаються через Єдиний державний портал адміністративних послуг, у тому числі через інтегровані з ним інформаційні системи державних органів та органів місцевого самоврядування. Порядок та вимоги інтеграції інформаційних систем державних органів та органів місцевого самоврядування з Єдиним державним порталом адміністративних послуг затверджуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері надання адміністративних послуг, спільно з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері розвитку електронного урядування. Фізична особа, у тому числі фізична особа – підприємець, має право на отримання адміністративної послуги незалежно від реєстрації її місця проживання, крім випадків, установлених законом. Юридична особа має право на отримання адміністративної послуги за місцезнаходженням такої особи або у випадках, передбачених законом, за місцем провадження діяльності або місцезнаходженням відповідного об'єкта [2].

Порядок надання адміністративних послуг у сфері патентної діяльності в Україні регулюється не лише спеціалізованим Законом України «Про адміністративні послуги», що є головною їх особливістю та формує наступні. Адміністративні послуги як інструмент публічного адміністрування патентної діяльності в Україні надаються згідно законодавчих та підзаконних актів адміністративно-правового забезпечення патентної діяльності, що визначають специфіку діяльності суб'єктів публічної адміністрації у цій сфері.

Також варто зазначити, що за адміністративні послуги у сфері патентної діяльності в Україні обов'язково сплачується плата, що регулюється Порядком сплати зборів за дії, пов'язані з охороною прав на об'єкти інтелектуальної власності, який затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 23 грудня 2004 р. № 1716 [1]. Порядок сплати зборів за дії, пов'язані з охороною прав на об'єкти інтелектуальної власності, а також розміри зазначених зборів згідно з додатком. Фізичні особи, що постійно проживають за межами України та юридичні особи з місцезнаходженням за межами України можуть сплачувати збори у гривнях, євро чи доларах США за офіційним курсом Національного банку на день сплати збору. Збори сплачуються на поточні рахунки уповноважених Мінекономіки закладів, що входять до державної системи правової охорони інтелектуальної власності. Надходження від зборів мають цільове призначення і в установленому Мінекономіки порядку використовуються виключно для забезпечення розвитку та функціонування державної системи правової охорони інтелектуальної власності, в тому числі на фінансування заходів з легалізації комп'ютерних програм в органах виконавчої влади, наповнення фонду державного стимулювання створення і використання винаходів (корисних моделей), промислових зразків. Інформація про обсяг отриманих та використаних коштів, які надійшли на рахунки закладів як збори, оприлюднюється на офіційних веб-сайтах закладів через Інтернет у режимі реального часу та повинна містити: код збору, вид збору, розмір надходження від збору, розмір витрат за напрямками використання коштів [1].

Тобто, надання адміністративних послуг як інструмент публічного адміністрування патентної діяльності в Україні має платний характер, оскільки за оформлення патентів та подальших факультативних патентних проце-

дур особа зобов'язана заплатити певну грошову суму, що стає фінансовою базою правової охорони прав на об'єкти інтелектуальної власності.

Якщо аналізувати класифікацію адміністративних послуг, то згідно з реєстром адміністративних послуг та чинних переліків адміністративних послуг, сформованих суб'єктами їх надання у сфері інтелектуальної власності, надається понад два десятка адміністративних послуг, пов'язаних із наданням правової охорони та подальшим використанням об'єктів інтелектуальної власності, котрі належать до промислової власності. А. Саєнко вказує, що більшість адміністративних послуг у сфері інтелектуальної власності, котрі надаються Державною службою інтелектуальної власності України, розподілені лише на дві сфери прав інтелектуальної власності, а саме: промислової власності та авторських і суміжних прав. Проте в рамках цих сфер надаються адміністративні послуги на об'єкти прав інтелектуальної власності, котрі належать до засобів індивідуалізації цивільного обороту, товарів, робіт, послуг та до інших, так званих нетрадиційних результатів інтелектуальної власності; зокрема, у сфері промислової власності надаються адміністративні послуги з надання охоронних документів на знак для товарів і послуг; реєстрацію прав на використання [3, с. 7].

Висновки. В загальному розумінні, патентування є специфічною адміністративною послугою, що надається уповноваженим суб'єктом публічної адміністрації у визначеному законодавством порядку, з метою реєстрації права на визначені об'єкти інтелектуальної власності. Процес патентування супроводжується наданням різних факультативних адміністративних послуг, пов'язаних з патентною діяльністю. До таких: надання довідок та інших патентних документів; надання копій патентних документів; надання консультацій та практичних рекомендацій; послуги реєстрації; проведення експертизи; патентно-інформаційний пошук; розміщення патентної інформації та інші.

ЛІТЕРАТУРА

1. Порядок сплати зборів за дії, пов'язані з охороною прав на об'єкти інтелектуальної власності, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 23 грудня 2004 року № 1716. *Верховна Рада України*: офіційний веб-сайт. 2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1716%2D2004%2D%EF&p=1113302200186125#Text>
2. Про адміністративні послуги: Закон України від 06.09.2012 № 5203-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 32. Ст. 409.
3. Саєнко А. І. Адміністративні послуги у сфері інтелектуальної власності: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07; Запоріж. нац. ун-т. Запоріжжя, 2017. 17 с.
4. Камардіна Ю. В., Ковальов С. В. Сучасні тенденції розвитку сфери адміністративних послуг в Україні. *Вісник Маріупольського державного університету*. Серія : Право. 2018. Вип. 15. С. 73–82.